

жайність конопляних посівів; за допомогою радянських високоврожайних сортів конопель були виведені нові (Ловрін 110 і Секуені 1), які були районовані і успішно висівалися на території Румунії; задіяні для обробітки і збирання конопель радянські сільськогосподарські машини, які скоротили час і витрати на збирання рослин, а також підвищили якість збирання.

Вчені ВНДІЛК мали можливість знайомитися із механізованими розробками румунських інженерів і технікою, яку вони закуповували за кордоном та використовувати сучасні технології у створенні нових машин.

ПОСИЛАННЯ

1. Відомчий архів Інституту луб'яних культур Української Академії аграрних наук (далі – ВАЛКУААН), особова справа П.Т. Борисенка, пагінація відсутня.
2. ВАЛКУААН, Особова справа В.Г. Вировця, пагінація відсутня.
3. ВАЛКУААН, Особова справа Ю.І. Власенко, пагінація відсутня.
4. ВАЛКУААН, Особова справа П.А. Голобородька, 216 арк.
5. ВАЛКУААН, Особова справа Л.М. Горшкової, пагінація відсутня.
6. ВАЛКУААН, Особова справа Г.П. Руденка, пагінація відсутня.
7. ВАЛКУААН, Особова справа М.В. Руднікова, пагінація відсутня.
8. ВАЛКУААН, Особова справа А.В. Тарасова, пагінація відсутня.
9. ВАЛКУААН, Справка о выезде в СРР научных сотрудников ВНИИЛК 1975–1980 гг., 1 с.
10. ВАЛКУААН, Справка о выезде специалистов СРР по ВНИИЛК 1975–1980 гг., 1 с.
11. ВАЛКУААН, Протоколы заседаний Ученого Совета ВНИИЛК за 1975 г., 176 с.
12. ВАЛКУААН, Протоколы заседаний Ученого Совета ВНИИЛК за 1976 г., 145 с.
13. ВАЛК, Протоколы заседаний Ученого Совета ВНИИЛК за 1979 г., 100 с.
14. ВАЛКУААН, Отчет о работе коноплеуборочных комбайнов в СРР в 1976 г., 2 с.
15. ВАЛКУААН, Отчет ст. научного сотрудника ВНИИЛК Голобородько П.А. о командировке в СРР в 1976–1977 гг., 2 с.
16. ВАЛКУААН, Отчет о командировке в СРР по изучению опыта работы селекционеров и механизаторов, которые занимались выращиванием конопли в 1979 г., 13 с.
17. ВАЛКУААН, Краткий отчет о командировке в СРР советской делегации в составе Руденко Г.Ф., директора исследовательско-производственного хозяйства ВНИИЛК и Вировца В.Г., заведующего лабораторией селекции ВНИИЛК в 1980 году, 3 с.
18. Даниленко В. Співробітництво країн-членів РЕВ: критичний аналіз проблем, Академія наук Української РСР. Інститут історії. – К., 1989 р. – 19 с.

Базиль С.М. Научное сотрудничество ученых Всесоюзного научно-исследовательского института лубяных культур и румынских специалистов в 70–80-х годах XX ст.

В статье впервые рассматриваются и анализируются проблемы международного сотрудничества ученых Всесоюзного научно-исследовательского института лубяных культур и Социалистической Республики Румынии, которые имели важное значение для дальнейшего развития коноплеводства в Румынии.

Ключевые слова: Всесоюзный научно-исследовательский институт лубяных культур, коноплеводство, Социалистическая Республика Румыния, коноплеуборочные процессы, механизация коноплеводства, селекция, агрохимия.

Basil S.M. Scientific cooperation of scientists of the All-Union Research Institute of bast cultures and Romanian scientists in the 70–80 years of the twentieth century

In the article for the first time the issues of international cooperation of scientists of the All-Union Research Institute of bast cultures and the Socialist Republic of Romania, which were of great importance for the further development of hemp in Romania, are discussed and analyzed.

Key words: All-Union Research Institute of bast cultures, cannabis, Socialist Republic of Romania, cannabis harvest processes, mechanization of collecting hemp, selection, agro chemistry.

25.02.2019 р.

УДК 378(477.52)«198/199»

Я.І. Кукуленко

ПЕДАГОГІЧНІ ІНСТИТУТИ СУМЩИНИ У РОКИ ПЕРЕБУДОВИ (ДРУГА ПОЛОВИНА 80-х рр. – ПОЧАТОК 90-х рр. ХХ ст.)

У статті характеризуються основні напрямки діяльності педінститутів Сумщини. Автор зазначає, що складно вирішувалося питання щодо забезпечення вишів висококваліфікованими викладацькими кадрами. Водночас, зросла кількість спеціальностей, за якими готували кадри, педінститути стали осередками з вивчення української мови російськомовної Сумщини, важливими методичними центрами регіону, певних успіхів досягли в науково-дослідній роботі. Зазначається, що у вишах намагалися вирішити питання зміцнення навчально-матеріальної бази, але не завжди успішно.

Ключові слова: інститут, викладач, студент, спеціальність, ґуртожиток.

Період перебудови, як і кожна «революція згори», був доволі обмеженим і непослідовним. Але головне значення перебудови полягало в тому, що вона спричинилася до різкого зростання політичної активності широких народних верств. Певну роль у подоланні наслідків комуністичної ідеології відіграли й колективи педагогічних вищих закладів освіти радянської України, зокрема педінститути Сумської області. Діяльність цих навчальних закладів у перебудовний період практично не досліджена. Окремі фрагменти даної проблеми зустрічаємо лише в праці В.К. Майбороди [1]. Тому, використавши документи центральних державних архівів, матеріали тогочасної періодичної преси, спробуємо окреслити основні напрями діяльності вишів.

Упродовж 80-х рр. – на початку 90-х рр. ХХ ст. педагогічні кадри для освітніх закладів Сумщини готували Глухівський імені С.М. Сергєєва-Ценського і Сумський імені А.С. Макаренка педінститути [2, арк. 79; 3, арк. 79; 4, арк. 114; 5, арк. 152; 6, с. 4]. Перший з цих вишів у 1986 р. очолював Л.В. Гнатюк. Проректором з навчальної і наукової роботи працювала Т.В. Гуренкова, із заочного навчання – Є.І. Горбенко, із адміністративно-господарської роботи – П.М. Карпенко [7, арк. 4]. Станом на вересень 1990 р. посаду виконувача обов'язки ректора педінституту обіймав М.П. Волос. Тоді ж ректором Сумського педінституту працював І.Т. Качан [8, арк. 8].

Формувалася структура вишів. Зокрема, у 1986 р. Глухівський педінститут мав у своєму складі два факультети: підготовки вчителів початкових класів і загальнотехнічних дисциплін [7, арк. 4–5].

Складно вирішувалося питання щодо забезпечення вишів висококваліфікованими викладацькими кадрами. На 1 січня 1986 р. у Глухівському педінституті працювали 115 штатних викладачів, у т. ч. 1 доктор наук і 32 кандидати наук (якісний склад викладачів із науковими ступенями становив 28,7%) [9, арк. 36], на 1 січня 1987 р. – відповідно 131, 3 і 40 (32,8%), на 1 жовтня 1989 р. – 147, 1 і 40 (27,9%). За цим показником виш посідав останнє місце серед педінститутів республіки [10, арк. 79]. Перспективи на покращення цих показників

були сумнівними з огляду на те, що у 1989 р. 52% кандидатів наук, доцентів були пенсійного віку [10, арк. 75]. У 1986 р. у виші працював єдиний доктор – доктор технічних наук М.А. Тімонін [7, арк. 4]. Крім цього, у 1989 р. майже 6% завідувачів кафедрами не мали наукових ступенів і звань. Переважна їх більшість не працювала над докторськими дисертаціями [10, арк. 74].

У Сумському педінституті показники були кращими. Водночас, виш припустився значного зменшення якісного рівня науково-педагогічних кадрів [7, арк. 5]. У січні 1986 р. тут трудилися 290 викладачів, серед яких 6 докторів наук і 120 кандидатів наук (43,5% від загальної кількості науково-педагогічних працівників) [9, арк. 36], у січні 1987 р. – відповідно 294, 6 і 127 (45,2% від загальної кількості науково-педагогічних працівників), у жовтні 1989 р. – 410, 9 і 145 (37,5%) [10, арк. 79]. Таким чином, зниження якісного показника було пов'язане із збільшенням кількості викладачів. Водночас, кількість осіб із науковими ступенями зростає. Обидва педінститути Сумщини не досягали середньореспубліканського показника, який у жовтні 1989 р. становив 42,1% [10, арк. 79].

Викладачі періодично підвищували свою кваліфікацію. Так, у 1988 р. різними формами підвищення кваліфікації були охоплені 16 із 140 науково-педагогічних працівників Глухівського, 52 із 323 – Сумського педінститутів [11, арк. 67, 79].

Упродовж досліджуваного періоду зростає кількість спеціальностей, за якими готували кадри. Так, у 1985 р. у Глухівському педінституті впровадили двопрофільні спеціальності: «Загальнотехнічні дисципліни і фізика», «Загальнотехнічні дисципліни і праця» з додатковою спеціальністю «Методика профорієнтаційної роботи» [12, арк. 145]. У цьому ж виші у 1989 р. відкрили спеціальність «Педагогіка та методика початкового навчання і українська мова і література» (щорічно мали набирати 75 студентів) [13, арк. 90–91, 131–132].

Зростає план прийому і, відповідно, кількість заяв. Якщо у 1986 р. у Сумському педінституті план прийому визначався у 760 місць, на які надійшло 1433 заяви від бажаючих навчатися, то вже наступного року – відповідно 775 і 1513. У Глухівському педінституті показники були значно скромніші – відповідно 375 і 619; 375 і 734 [14, арк. 114–121].

Поступово зростала кількість студентів. Так, у 1985 р. Сумському педінституті навчалися 3503 студенти, у т.ч. на стаціонарі – 2717 [1, с. 137]. У січні 1988 р. тут загалом студіювали 3717 студентів [3, арк. 61]. У Глухівському педінституті у 1985 р. здобували освіту 1852 студенти, серед яких 1039 навчалися на денній формі [1, с. 136].

Навчання у вишах проводилося українською мовою. Глухівський і Сумський педінститути входили до 16 педвишів республіки, у яких 80–90% всіх предметів викладалися українською мовою [13, арк. 138; 15]. Педінститути Сумщини на той час було осередками з вивчення української мови з огляду на те, що тоді цей край був переважно російськомовним.

У другій половині 80-х рр. у вишах набуло поширення вивчення іноземних мов. У деяких з них почали готувати вчителів іноземних мов, зокрема у Сумському педінституті. У лютому 1990 р. Міністерство народної освіти УРСР затвердило склад навчально-методичної ради зі спеціальності «Іноземні мови» у складі 31 особи, 29 з яких представляли педінститути (серед них був і представник Сумського педінституту) [10, арк. 8; 16, арк. 96–98].

У вишах впроваджували нові навчальні дисципліни, спецкурси, які мали шкільне спрямування. У цьому контексті особливе місце належить курсу «Основ педагогічної майстерності», яку вперше прочитано у Полтавському педінституті, де на цю дисципліну відвели по 120 год. У 1987 р. за цією ж програмою розпочали роботу ще 8 педінститутів, у яких на ОПМ виділили 30 годин. У Глухівському педінституті читався 16-годинний спецкурс [17, арк. 70; 18, с. 3].

Педвиші були важливими методичними центрами регіону. Наказом Міністерства народної освіти УРСР від 3 серпня 1990 р. за базовими педучилищами були закріплені 9 педінститутів для надання їм допомоги в організації навчально-виховного процесу, науково-методичної роботи та підвищення кваліфікації і педагогічної майстерності викладачів. Зокрема, над Лебединським педучилищем шефствував Глухівський педінститут [19, арк. 14]. У тому ж році у Сумському педінституті пройшли підвищення кваліфікації на курсах 660 вчителів [20, арк. 27–28]. У березні 1990 р. виш гостинно приймав у своїх стінах учасників республіканської олімпіади юних правознавців [21, арк. 11–12].

Деякі документи повідомляють про матеріальне і моральне стимулювання студентів. Так, у Сумському педінституті троє найкращих студентів щорічно отримували іменні ленінські стипендії у розмірі 130 крб., а один студент – стипендію імені А.С. Макаренка (75 крб.). У Глухівському педінституті ленінським стипендіатом спочатку був один студент, а з 1988 р. – двоє [3, арк. 164–165; 22, арк. 5–17].

Частина викладачів сумських педінститутів вводили до складу Державних екзаменаційних комісій інших педвишів. Наприклад, у 1988 р. науково-педагогічні працівники Сумського педінституту екзаменували випускників Ворошиловградського, Київського іноземних мов, Криворізького, Луцького, Миколаївського, Полтавського, Херсонського педінститутів. Представництво викладачів Глухівського педінституту було значно скромнішим. Їх запросили лише до Полтавського педінституту. Водночас, до Сум для участі у ДЕКах прибули представники Ворошиловградського, Полтавського, Ізмаїльського, Луцького, Кіровоградського, Рівненського педінститутів, Української сільськогосподарської академії, Харківського сільськогосподарського інституту; до Глухова – Слов'янського, Ворошиловградського, Рівненського, Миколаївського, Полтавського педінститутів [23, арк. 93–124].

Більшу частину випускників розподіляли. Так, у 1988 р. у Сумську область, зокрема, отримали розподіл 527 молодих спеціалістів з вищою освітою [24, арк. 8].

Певну увагу у вишах приділяли науково-дослідній роботі. Зокрема, у Сумському педінституті працювала одна із 5 створених спільно з АН УРСР науково-дослідних лабораторій – лабораторія іоннооптичних методів дослідження [25, арк. 25].

Наприкінці 80-х рр. Міністерство народної освіти УРСР низкою своїх наказів затвердило форми госпрозрахунку і нормативів у зв'язку з переведенням наукової діяльності на нові умови фінансування і господарювання. У 1989 р. першу форму госпрозрахунку було затверджено для чотирьох педінститутів, у т. ч. для Сумського, встановивши для них нормативне відрахування до державного бюджету у розмірі 10% від прибутку, у т. ч. 5% до місцевого бюджету [5, арк. 9, 202; 26, арк. 89].

Науковці Сумського педінституту були членами редколегій видань науково-дослідних інститутів педагогіки і психології УРСР. Наприклад, серед 14 членів редколегії республіканського міжвідомчого науково-методичного збірника «Методика викладання біології, хімії і географії» двоє були представниками цього вишу [16, арк. 75–76]. Водночас, у виші був відсутній належний контроль за організацією видавничої діяльності, не забезпечувалося широкого обговорення та оцінки якості виданих робіт, не здійснювалося навчання працівників з питань видання навчально-методичної літератури. Зокрема, у зміст методрекомедацій включали матеріал теоретичного характеру, завищувалися нормативні обсяги та тиражі видань [22, арк. 33–35].

Мали місце й інші недоліки у науково-дослідній сфері. Зокрема, у 1987–1989 рр. Глухівський і Сумський педінститути не виконали планів підготовки кандидатів наук, направлення у цільову аспірантуру і докторантуру, переведення на посади стажистів-дослідників [10, арк. 75–76]. Серйозним недоліком було те, що кожний четвертий-п'ятий викладач (станом на листопад 1989 р.) мав стаж науково-педагогічної роботи у вишах понад 10 років, але не захистив кандидатських дисертацій [10, арк. 74]. Ці недоліки особливо позначилися на результативності НДР у Глухівському педінституті, де у 1987–1989 рр. було захищено лише 1 докторську і 3 кандидатські дисертації. Натомість, у Сумському педінституті цей показник був набагато кращим – відповідно 1 і 19 [10, арк. 84]. У цьому ж виші проводилися престижні наукові форуми. Так, у 1988 р. у Сумах відбулася республіканська науково-практична конференція «Творча спадщина А.С. Макаренка і сучасна школа» [3, арк. 57].

Сумський педінститут проводив міжнародну роботу. Цьому сприяло те, що виш потрапив до складу 12 педінститутів УРСР, які, відповідно до квоти, встановленої Держкомітетом СРСР з народної освіти, здійснювали безпосереднє міжнародне співробітництво [11, арк. 32].

Певна увага приділялася науково-дослідній роботі студентів. У Сумському педінституті діяла рада науково-технічної творчості молоді [25, арк. 26]. Щорічно студенти цього вишу брали участь у республіканських

конкурсах студентських наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук. У 1988 р. за результатами республіканського туру олімпіади «Студенти та науково-технічний прогрес» Сумський педінститут, студенти якого здобули 7 дипломів, посів третє місце у республіці [27, арк. 52]. У 1989 р. студентку цього вишу С. Дорду нагородили медаллю АН УРСР [25, арк. 26].

Значно скромнішими були успіхи студентів-спортсменів. Так, у 1985 і 1989 рр. спортсмени Сумського педінституту посіли 12-ті загальнокомандні місця із 13 учасників у I групі (педінститути, що мали у своєму складі факультети фізичного виховання) у змаганнях республіканської Спартакіади педінститутів. Студенти Глухівського педінституту у 1985 р. у II групі були 14-ми із 16 учасників, а у 1989 р. взагалі посіли останнє 16-те місце [28, арк. 30–31, 34–38].

Певна робота проводилася щодо зміцнення матеріально-технічної бази педінститутів. Зокрема, було введено в експлуатацію навчально-лабораторний корпус Сумського педінституту. Водночас, було зірвано завершення будівництва гуртожитку цього вишу. Завершення робіт перенесли на 1989 р. [12, арк. 53; 29, арк. 25]. У 1990 р. передбачали завершити будівництво навчального корпусу Глухівського педінституту [10, арк. 8; 16, арк. 90]. До початку 1990–1991 н.р. це приміщення ще не було введено в експлуатацію [8, арк. 16]. Глухівський педінститут як ніхто відчував гостру потребу у нових навчальних площах. Станом на січень 1990 р. тут у середньому на одного студента припадало 3,9 м² площі навчально-лабораторних корпусів. Гіршим становище було лише у Рівненському педінституті. Середньореспубліканський показник становив 6,3 м². У Сумському педінституті становище було дещо кращим – 6,9 м², але до норми значно не дотягували (вона становила 14,5 м²) [25, арк. 19].

Дещо нижчими за загальнореспубліканський були показники забезпечення студентів житловими площами. У Глухівському педінституті гуртожитками були забезпечені 66,8% молоді, Сумському – 63,6% (загальнореспубліканський показник – 67,9%) [25, арк. 19]. У Сумах такого показника досягли лише завдяки тому, що у 1988 р. ввели у дію новий гуртожиток [30, арк. 7, 101].

Досить неоднозначним було забезпечення студентства мережею їдалень і буфетів. Якщо у Сумському педінституті це питання практично було вирішеним, бо тут пунктами харчування були охоплені 86,4% молоді (кращий показник в Україні після Мелітопольського педінституту), то у Глухівському педінституті цей показник був одним із найгірших у республіці – 27,9% [10, арк. 10; 13, арк. 99; 25, арк. 19].

Педінститути Сумщини не домоглися ефективного і раціонального витрачання коштів. Наприклад, значну економію по зарплаті допустив у першому півріччі 1986 р. Сумський педінститут (11,9 тис. крб.). У Глухівському педінституті недостатньо уваги приділяли економії коштів на господарське обслуговування будинків та споруд. Тут мали місце великі перевитрати

(15,2 тис. крб.) [31, арк. 22]. У 1987 р. у Глухівському педінституті мали місце перепаати зарплат, відпускних, за лікарняними листами в сумі 1,2 тис. крб. [32, арк. 21].

Таким чином, у роки перебудови діяльність педінститутів Сумщини була доволі суперечливою. Зокрема, складно вирішувалося питання щодо забезпечення вишів висококваліфікованими викладацькими кадрами. Глухівський педінститут за цим показником посідав останнє місце серед педінститутів республіки. Водночас, зросла кількість спеціальностей, за якими готували кадри, збільшувався план прийому і, відповідно, кількість заяв від бажаючих навчатися. Педінститути стали осередками з вивчення української мови російськомовної Сумщини, важливими методичними центрами регіону, певних успіхів досягли в науково-дослідній роботі, насамперед Сумський педінститут. У вишах намагалися вирішити питання зміцнення навчально-матеріальної бази, але не завжди успішно. Зокрема, Глухівський педінститут посідав останні місця щодо забезпечення молоді навчальними площами, їдальнями і буфетами.

ПОСИЛАННЯ

1. Майборода В.К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917–1985 рр.). – К.: Либідь, – 1992. – 196 с.
2. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі – ЦДАВО України), ф. 166, оп. 15, спр. 9312, 201 арк.
3. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 9343, 183 арк.
4. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 9314, 131 арк.
5. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 17, спр. 35, 202 арк.
6. П'ятаков В.П. Партком педвузу і перебудова // Радянська школа. – К., 1987. – № 5. – С. 3–9.
7. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 9271, 273 арк.
8. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 17, спр. 79, 79 арк.
9. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 9281, 125 арк.
10. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 17, спр. 41, 165 арк.
11. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 17, спр. 42, 201 арк.
12. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 9289, 90 арк.
13. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 17, спр. 43, 194 арк.
14. Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 32, спр. 2365, 204 арк.
15. Як виконується закон про мови? // Радянський педагог. Івано-Франківськ, 1990. – 6 лютого. – № 4(57). – С. 1.
16. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 17, спр. 69, 140 арк.
17. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 9328, 120 арк.
18. Основи педагогічної майстерності // Радянська школа. – К., 1987. – № 10. – С. 3–10.
19. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 17, спр. 73, 177 арк.
20. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 17, спр. 37, 106 арк.
21. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 17, спр. 68, 106 арк.
22. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 9317, 146 арк.
23. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 9344, 174 арк.
24. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 9346, 85 арк.
25. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 17, спр. 81, 113 арк.
26. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 17, спр. 32, 184 арк.
27. Державний архів Хмельницької області, ф. Р–302, оп. 12, спр. 226, 115 арк.
28. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 17, спр. 76, 85 арк.
29. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 9350, 95 арк.
30. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 17, спр. 3, 131 арк.
31. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 9285, 90 арк.
32. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 9344, 174 арк.

Кукулєнко Я.И. Педагогические институты Сумщины в годы перестройки (вторая половина 80-х гг. – начало 90-х гг. XX в.)

В статье характеризуются основные направления деятельности пединститутів Сумщини. Автор отмечает, что сложнo решался вопрос обеспечения вузов высококвалифицированными преподавательскими кадрами. В то же время, возросло количество специальностей, по которым готовили кадры, пединституты стали центрами по изучению украинского языка русскоязычной Сум-

щины, важными методическими центрами региона, определенных успехов достигли в научно-исследовательской работе. Отмечается, что в вузах пытались решить вопрос укрепления учебно-материальной базы, но не всегда успешно.

Ключевые слова: институт, преподаватель, студент, специализация, общежитие.

Kukulenko Ya.I. Pedagogical institutes of Sumy region in the years of "perestroika" (the second half of the 80s – the beginning of the 90s of the XX century)

The article describes the main directions of activity of pedagogical institutes of Sumy region. The author notes that the issue of providing high schools with highly skilled teaching staff was difficult to solve. At the same time, the number of specialties increased by which the staff was prepared, pedagogical institutes became centers of studying the Ukrainian language by the Russian-speaking citizens of Sumy region, important methodological centers of the region, certain accomplishments were achieved in research work. It is noted that the higher educational establishments tried to solve the issue of enhancing the educational and material base, but not always successfully.

Key words: institute, teacher, student, specialty, dormitory.

19.02.2019 р.

УДК 272/279:061:94(47+57):(477)«18/193»

В.М. Орлов

НОВІТНІ РОСІЙСЬКІ НАУКОВО-ІСТОРИЧНІ ЦЕНТРИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ ЩОДО НЕПРАВОСЛАВНИХ ХРИСТИЯНСЬКИХ ЦЕРКОВ У ХІХ – ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ ХХ ст. ТА УКРАЇНСЬКИЙ КОНФЕСІЙНИЙ ФАКТОР (НА ПРИКЛАДІ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)

У статті охарактеризовано основні російські науково-історичні центри з дослідження державно-релігійних відносин та політики щодо неправославних християнських церков у ХІХ – першій третині ХХ ст. Установлено сучасні наукові центри, навчально-наукові установи, які спеціалізувалися на вивченні політики щодо неправославних християнських об'єднань у Російській імперії, Російській республіці, СРСР у ХІХ – першій третині ХХ ст. Визначена роль українського конфесійного фактору в сучасних російських історичних студіях. Окреслено рівень висвітлення подібної проблематики в новітній російській історіографії на прикладі дисертаційних досліджень 1990-х рр. – початку ХХІ ст.

Ключові слова: дисертація, західне християнство, науковий центр, неправославний, релігія, Російська імперія, СРСР, церква.

У новітній період з 1991 р. у Російській Федерації розпочинається активна фаза повернення істориків до дослідження історії релігії загалом та конфесійної політики щодо західних (неправославних) церков на теренах Російської імперії, СРСР упродовж ХІХ ст. до початку Другої світової війни. У радянській історіографії історія інославія, як й історія релігії та церкви, не була у фаворі і не вважалася пріоритетною. Але існували поодинокі академічні центри, які продовжували студіювання цих табуованих і, навіть, «неперспективних» тем. Після відкриття архівів відбулося накопичення фактичних та фактогра-